

6. KREPPA OG HEIMSTYRJÖLD

Markmið

Að nemandi átti sig á:

- að Ísland varð sífellt háðara þróun efnahags- og öryggismála í heiminum
- að heimskreppan mikla hafði alvarleg áhrif á íslenskt atvinnulíf
- að ríkisvaldið brást við kreppunni með höftum, auknum umsvifum og almannatryggingum
- að hernámið hafði mikil áhrif á íslenskt samfélag og stórbætti efnahag landsins
- að Ísland varð lýðveldi undir stríðslok árið 1944 og þar með formlega sjálfstætt.

Kennsla

Gera þarf nemendum grein fyrir að nútímavæðingin gerir ríki heims háðari hvert öðru. Íslenskt atvinnulíf byggði í ríkum mæli á viðskiptum við útlönd og því hafði heimskreppan alvarlegar afleiðingar þar sem útflutningstekjur minnkuðu verulega. Atvinna minnkaði og mikil átök urðu á vinnumarkaði. Ríkisafskipti jukust í formi hafta, atvinnubótavinnu og almannatrygginga. Hið opinbera tók þar með á sig aukna samfélagsábyrgð.

Seinni heimsstyrjöldin hafði mikil áhrif á Íslandi. Vegna hernaðarlegs mikilvægis hernámu Bretar landið og ári síðar kom hingað bandarískur her. Hernum fylgdu mikil umsvif sem höfðu gífurleg áhrif á samfélagið. Atvinnuleysið hvarf og Íslendingar fengu hátt verð fyrir útflutningsvörur sínar. Mikil uppbygging átti sér stað, fólk flyktist til Reykjavíkur sem aldrei fyrr og engilsaxnesk menningaráhrif urðu sterkari en áður. Í stríðslok voru Íslendingar ríkari og nútímalegri en áður.

Sjálfstæðisbaráttunni lauk formlega þegar Íslendingar sögðu endanlega skilið við Dani með lýðveldisstofnun árið 1944. Þjóðerniskennd Íslendinga var sterk og þeir héldu mikla hátíð á Þingvöllum sem var með helgum blæ. Áhersla var lögð á samstöðu á slíkum stundum en stjórn málaátök voru eftir sem áður hörð enda hart barist um auð og völd.

Umræður

- Hvað vita nemendur um heimskreppuna miklu?
- Af hverju komust nasistar til valda og hvernig hófst seinni heimsstyrjöldin?
- Hvað vita nemendur um hernámið?
- Hvaða áhrif hafði hernámið á íslenskt samfélag?
- Hvað fólst í lýðveldisstofnuninni árið 1944?
- Hvað er þjóðerniskennd og alþjóðahygga? Hvernig fara þær hugmyndir saman?

VERKEFNI

Ritun

- Kreppuárin voru átakatími enda áttu mörg fyrirtæki erfitt uppdráttar og lífskjör almennings voru yfirleitt slæm. Ástandið náði hámarki með Gúttóslagnum þegar til bardaga kom á milli verkamanna og lögreglu. Ímyndaðu þér að þú sért blaðamaður sem upplifði atburðinn. Skrifaðu frétt um Gúttóslaginn.
- Ímyndaðu þér að þú upplifir hernám Íslands 10. maí 1940. Skrifaðu dagbókarfærslu eða sendibréf þar sem þú segir frá upplifun þinni.
- Ímyndaðu þér að þú sért nýfluttur til Reykjavíkur þar sem allt er krökkt af hermönnum, næg vinna er í boði og mikið um að vera í skemmtanalífinu. Þú skrifar sendibréf sem ætlað er vini eða vandamanni sem býr utan Reykjavíkur.
- Þú ert á Þingvöllum 17. júní 1944 þegar Íslendingar fögnuðu lýðveldinu. Skrifaðu sendibréf eða dagbókarfærslu þar sem þú lýsir upplifun þinni. Mundu að þjóðerniskenndin var sterk á þessum tíma enda voru landsmenn stoltir af menningu sinni og þjóðerni.

Myndmennt

- Búðu til mynd eða myndasýrpu sem segir frá kreppunni eins og þú sérð hana fyrir þér.
- Hópverkefni þar sem nemendur afla sér upplýsinga um helstu einkenni stríðsáranna á Íslandi. Um getur verið að ræða veggspjald og/eða kynningu þar sem nemendur segja frá í máli og myndum.
- Búðu til mynd eða myndasýrpu af lýðveldishátíðinni á Þingvöllum 17. júní 1944.

Kort

- Merktu inn á Íslandskort þá staði þar sem hermenn komu sér fyrir á stríðsárunum.

Tímaás

- Aflaðu þér upplýsinga um mikilvæga atburði sem áttu sér stað á kreppu- og stríðsárunum og skráðu þær inn á tímaásinn.

Leikræn tjáning

- Nemendur búa til leikpátt um þau áhrif sem hernámið hafði. Það má hafa ákveðin þemu í huga svo sem hernámsdaginn, Bretavinnuna, samskipti hermanna og kvenna eða engilsaxnesk menningaráhrif.
- Nemendur búa til leikpátt um lýðveldishátíðina á Þingvöllum 17. júní árið 1944.